

Sygn. akt II Ca 930/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 maja 2014 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Agnieszka Bednarek-Moraś
Sędziowie:	SO Dorota Gamrat-Kubeczak SO Robert Bury
Protokolant:	st. sekr. sądowy Dorota Łaniucha

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 maja 2014 roku w S.

sprawy z powództwa Gminy (...)

przeciwko Zakładowi (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwaną od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie z dnia 21 grudnia 2012r., sygn. akt I C 618/12

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od pozwanej Zakładu (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. na rzecz powódki Gminy (...) kwotę 1.200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem drugiej instancji.**

Sygn. akt: II Ca 930/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2012 r. Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie: w punkcie I. zasądził od pozwanego Zakładu (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz powódki Gminy (...) kwotę 38.808 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi w stosunku rocznym od kwot:12.204 zł od dnia 6 marca 2010 r. do dnia zapłaty, 13.302 zł od dnia 1 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty i od 13.302 zł od dnia 1 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty; w punkcie II. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 4.341 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie Sądu zostało oparte na następującym stanie faktycznym i prawnym:

Sąd Rejonowy ustalił, że pozwany Zakład (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. jest użytkownikiem nieruchomości położonej w S. przy ul. (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 3000 m⁽²⁾, będącej własnością powódki Gminy (...).

Następnie Sąd Rejonowy ustalił, że na mocy uchwały nr (...) Rady Miasta S. z dnia 29 czerwca 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „M. – K. – Wyspa Z.” w S. przewidziano, że przez nieruchomość będącą w użytkowaniu wieczystym przez pozwaną spółkę będzie przebiegała droga publiczna.

Wyrokiem Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie z dnia 22 stycznia 2010 r. w sprawie I C 739/09 ustalona została opłata roczna z tytułu użytkowania wieczystego w/w nieruchomości na kwotę 13.302 zł. począwszy od dnia 1 stycznia 2008 r. Wyrok ten pozostaje prawomocny od dnia 5 marca 2010 r.

Przed przedmiotowym ustaleniem opłata roczna wynosiła 7200 zł i w takiej wysokości została opłacona przez pozwaną spółkę za lata 2008-2009 r. Za lata 2010-2011 r. opłata roczna nie została uiszczona w żadnej części.

Pismem z dnia 7 października 2011 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty łącznie 67.958,40 zł z tytułu opłat za użytkowanie wieczyste działek nr (...) w terminie 14 dni.

Sąd Rejonowy ustalił, że w trakcie użytkowania wieczystego ww. nieruchomości pozwana dokonywała na nią nakładów, w tym nakładów na sieć gazową, wyburzona została stolarnia, przeprowadzono generalne remonty budynków, a w tym przekształcono magazyn elektryczny na budynek administracyjno biurowy, wymieniona została kotłownia oraz okna w budynkach. Pozwana wyceniła powyższe nakłady na łączną kwotę 332.145,31 zł.

Sąd Rejonowy ustalił także, że pozwana nie składała powódce oświadczenia o potrąceniu powyższych należności z należnościami wynikającymi z tytułu opłat za użytkowanie wieczyste.

Podstawą poczynionych przez Sąd Rejonowy ustaleń faktycznych były dowody z dokumentów dołączonych do pism procesowych, których autentyczność nie była kwestionowana przez żadną ze stron w trakcie procesu oraz zeznania świadka O. K. i stron. Sąd oddalił wniosek pozwanego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego na okoliczność nakładów poniesionych przez pozwaną spółkę na użytkowaną przez nią nieruchomość.

W takich okolicznościach sprawy Sąd Rejonowy uznał powództwo oparte na przepisach art. 71 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami za uzasadnione w całości.

Sąd Rejonowy nie przychylił się do zarzutów podniesionych przez stronę pozwaną, które zdaniem Sądu nie zasługiwały na uwzględnienie. Sąd podzielił stanowisko strony powodowej, że do czasu zmiany wysokości opłaty rocznej w trybie przewidzianym ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami obowiązuje opłata ustalona na dotychczasowym poziomie, a więc w realiach rozpoznawanego przypadku w wysokości 13.302 zł. Co wynika z wyroku Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie z dnia 22 stycznia 2010 r. w sprawie I C 739/09.

Jednocześnie Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 78 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami użytkownik wieczysty może złożyć do samorządowego kolegium odwoławczego wniosek o ustalenie, że aktualizacja opłaty jest nieuzasadniona albo jest uzasadniona w innej wysokości. Powyższa regulacja znajduje odpowiednie zastosowanie do zmiany wysokości stawki procentowej stanowiącej podstawę do obliczenia opłaty rocznej związanej z użytkowaniem wieczystym gruntu w przypadku zmiany celu na jaki wykorzystywany jest grunt.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy Sąd Rejonowy doszedł do wniosku, że w realiach rozpoznawanej sprawy strona pozwana nie składała wniosków o zmianę wysokości opłaty rocznej, skutkiem czego na dzień zamknięcia rozprawy obowiązuje opłata roczna w dotychczas ustalonej wysokości, dlatego też Sąd Rejonowy oddalił wniosek strony pozwanej o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność aktualnej wartości nieruchomości.

Ustosunkowując się do zarzutu strony pozwanej zaliczenia poczynionych na nieruchomości nakładów na poczet różnicy pomiędzy opłatą dotychczasową i zaktualizowaną Sąd Rejonowy wskazał, że ustawodawca przewidział taką możliwość w art. 77 ust. 4 i 5 u.g.n., przy czym Sąd Rejonowy wskazał, że nie mógł uwzględnić tak sformułowanego żądania w niniejszym postępowaniu bowiem zgodnie z przyjętym w orzecznictwie stanowiskiem zaliczenie nakładów wskazanych w ust. 4 art. 77 u.g.n można dokonać wyłącznie w ramach procedury aktualizacji opłaty rocznej.

Odnosząc się do złożonego przez pozwaną spółkę zarzutu potrącenia Sąd Rejonowy wskazał, że strona pozwana w istocie nie wykazała wartości faktycznie poniesionych nakładów pomimo ciążącego na niej w tej mierze obowiązku procesowego. Załączone przez pozwaną kopie faktur i wewnętrzne dokumenty księgowe nie mogły bowiem stanowić samoistnego i obiektywnego dowodu na wysokość dokonanych nakładów. Stąd też zarzut pozwanej rozpatrywany przez pryzmat instytucji potrącenia również nie został przez Sąd uwzględniony.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Rejonowego wniosła pozwana. Orzeczenie to zaskarżyła w całości zarzucając:

I. naruszenie prawa materialnego tj.

- art. 499 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwie zastosowanie oraz przyjęcie, że w niniejszej sprawie pozwany nie złożył stronie powodowej oświadczenia o potrąceniu w sytuacji, gdy oświadczenie zostało przez niego złożone w sprzeczności od nakazu zapłaty,

- art. 498 § 1 i 2 k.c. przez jego niezastosowanie i poprzez przyjęcie, że pomimo złożenia przez pozwanego oświadczenia o potrąceniu do potrącenia i tak dojść by nie mogło,

- art. 72 ust. 1 u ust. 3 pkt 4 w zw. z art. 67 u.g.n. poprzez jego niezastosowanie i nieokreślenie prawidłowej wysokości opłaty za użytkowanie wieczyste nieruchomości zgodnie z jej planowanym przeznaczeniem i wartością po uchwaleniu nowego planu zagospodarowania przestrzennego ją obejmującego,

II. naruszenie przepisów postępowania tj.:

- art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności poprzez przyjęcie, że zeznania osoby prowadzącej księgowość pozwanej spółki mogą udowodnić okoliczność niezłożenia przez pozwaną oświadczenia o potrąceniu w sytuacji, gdy oświadczenie to zostało złożone na piśmie skierowanym do Sądu, tym samym zaś dopuszczając dowód z zeznań świadka przeciwko wiarygodności dokumentu oraz przyjęcie, że przedstawione przez pozwaną dokumenty udowadniające poniesione na nieruchomości nakłady nie są wiarygodnym dowodem w sprawie.

- art. 217 § 1 k.p.c. art. 277 k.p.c. oraz art. 232 k.p.c. poprzez pominięcie wyjaśnienia istotnej dla sprawy okoliczności i nieprzeprowadzenie prawidłowego postępowania dowodowego przez niedopuszczenie zawnioskowanego przez pozwaną dowodu z opinii biegłego w sytuacji, gdy taki dowód jest niezbędny dla prawidłowego rozpoznania sprawy i udowodnienia nakładów poniesionych przez pozwaną spółkę na użytkowaną przez nią nieruchomość.

Z uwagi na powyższe pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie powództwa, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o oddalenie apelacji pozwanej w całości i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego okazała się nieuzasadniona.

Zdaniem Sądu Odwoławczego, Sąd I instancji przeprowadził postępowanie dowodowe w zakresie wystarczającym dla poczynienia ustaleń faktycznych mających wpływ na zastosowanie przepisów prawa materialnego. Zgromadzone w sprawie dowody poddał wszechstronnej, wnikliwej ocenie, ustalając prawidłowo stan faktyczny sprawy. Ocena dowodów przeprowadzona przez Sąd Rejonowy, zdaniem Sądu Okręgowego, odpowiada wymogom stawianym przez przepis art. 233 § 1 k.p.c., uwzględnia cały zgromadzony w sprawie materiał dowodowy i tym samym pozostaje pod ochroną wynikającą z powołanego przepisu. Nie nosi ona cech dowolności, szczegółowo odnosi się przeprowadzonych w sprawie dowodów.

Sąd Odwoławczy podziela przeprowadzoną przez Sąd I instancji ocenę zgromadzonych w sprawie dowodów, tym samym akceptuje poczynione w oparciu o te oceny ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne dotyczące przyjętej przez Sąd podstawy prawnej roszczenia, uznając je za własne, bez ich ponownego przytaczania.

W przedmiotowej sprawie powódka Gmina (...) dochodziła od pozwanej Zakładu (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. opłat za użytkowanie wieczyste nieruchomości położonej w S. przy ul. (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 3000 m⁽²⁾ za lata 2008-2011. Poza sporem było to, iż pozwana jest użytkownikiem wieczystym działki, a powodowa Gmina jej właścicielem. Okolicznością niesporną był również fakt, iż wyrokiem Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie z dnia 22 stycznia 2010 r. w sprawie I C 739/09 ustalona została opłata roczna z tytułu użytkowania wieczystego ww. nieruchomości na kwotę 13.302 zł. począwszy od dnia 1 stycznia 2008 r. Wyrok ten uprawomocnił się 5 marca 2010 r. W późniejszym okresie poprzedzającym wydanie wyroku przez Sąd Rejonowy, żadna ze stron nie wszczęła procedury zmierzającej do aktualizacji opłaty rocznej w trybie przewidzianym w przepisach art. 78-81 ustawy o gospodarce nieruchomościami.

W tym miejscu wskazać należy, iż także wniosek pozwanej o dokonanie aktualizacji opłaty rocznej zgłoszony powódce pismem z dnia 12 lipca 2013 r. nie może mieć wpływu na ocenę zasadności roszczenia powódki za lata 2008 – 2011. albowiem nie działa on wstecz lecz na przyszłość. W sytuacji przewidzianej w art. 81 u.g.n., nowa, ustalona na żądanie użytkownika wieczystego stawka, nie może obowiązywać od daty wcześniejszej niż dzień 1 stycznia roku następnego po roku, w którym użytkownik por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2008 r., w sprawie I CSK 418/07, LEX nr 465920

W tym stanie rzeczy uznać należało, że kwota dochodzona pozew znajduje swoje uzasadnienie w przepisach prawa i została także wykazana jej wysokość i wymagalność. Zgodnie bowiem z przepisem art. 238 k.c. oraz art. 71 ust 4. ustawy o gospodarce nieruchomościami wieczysty użytkownik uiszcza przez cały czas trwania swego prawa opłatę roczną w terminie do dnia 31 marca każdego roku, z góry za dany rok. Sąd Odwoławczy podzielił również rozważania Sądu Rejonowego co do terminu wymagalności opłat za lata 2008 i 2009, uznając, że są one należne od dnia następnego po uprawomocnieniu się wyroku w przedmiocie ustalenia wysokości opłaty rocznej. Podstawę prawną rozstrzygnięcia o odsetkach za opóźnienie w płatności świadczenia pieniężnego stanowił przepis art. 481 § 1 i 2 k.c.

Wobec powyższego należało ocenić zasadność zarzutu potrącenia zgłoszonego przez pozwaną w sprzeciwie.

Pozwana twierdziła, że dokonała potrącenia należności przysługujących jej wobec powódki z tytułu nakładów poniesionych na nieruchomość będącą przedmiotem wieczystego użytkowania oraz odszkodowania za szkodę wyrządzoną pozwanej przez powódkę przez podjęcie uchwały nr (...) przez Radę Miasta S. w dniu 29 czerwca 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „M. – K. – Wyspa Z.” w S., w której przewidziano, że przez nieruchomość będącą w użytkowaniu wieczystym przez pozwaną spółkę będzie przebiegała droga publiczna.

Po dokonaniu analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że zarzuty apelacyjne dotyczące naruszenia art. 499 k.c. oraz art. 498 § 1 i 2 k.c. nie są uzasadnione. Wskazać należy, że Sąd pierwszej instancji prawidłowo podniósł, że oświadczenie o potrąceniu zawarte w sprzeciwie z dnia 12 marca 2013 roku nie spełnia wymogów art. 498 k.p.c. i art. 499 k.p.c. Wierzytelność przedstawiona do potrącenia przez pozwaną spółkę nie została bowiem zindywidualizowana w dostateczny sposób.

Sąd II instancji podziela również stanowisko Sądu Rejonowego odnośnie żądania strony pozwanej zaliczenia poczynionych na nieruchomości nakładów na poczet różnicy pomiędzy opłatą dotychczasową i zaktualizowaną. Sąd nie mógł uwzględnić tak sformułowanego żądania w niniejszym postępowaniu bowiem zgodnie z przyjętym w orzecznictwie stanowiskiem zaliczenie nakładów wskazanych w art. 77 ust. 4 u.g.n można dokonać wyłącznie w ramach procedury aktualizacji opłaty rocznej. Trafnie Sąd Rejonowy argumentował, że zgodnie z regulacją określoną w ww. przepisie zaliczenie wartości nakładów poniesionych przez użytkownika wieczystego nieruchomości na budowę poszczególnych urządzeń infrastruktury technicznej następuje przy aktualizacji opłaty rocznej. Zaliczenie to jest obowiązkiem właściciela nieruchomości; w praktyce może on jednak nie wiedzieć o rodzajach lub wartości inwestycji poczynionych przez użytkownika wieczystego. Z tego też względu zasadą powinno więc być zgłaszanie stosownego wniosku w tym zakresie przez użytkownika wieczystego, zawierającego informację o poniesionych nakładach i podlegającego weryfikacji przez rzeczoznawcę majątkowego dokonującego wyceny nieruchomości. Wnioski powinny być składane przy sporządzeniu operatu szacunkowego w przedmiocie wyceny nieruchomości. Należy uznać, iż leży to w dobrze pojętym interesie użytkownika wieczystego, który o ten interes winien dbać. Przejawem takiej dbałości powinna być próba uzyskania informacji od drugiej strony umowy odnośnie planów aktualizacji i zawiadomienia właściciela o poczynionych inwestycjach. Również sam użytkownik wieczysty może być inicjatorem postępowania aktualizacyjnego (art. 77 ust. 3 u.g.n.), a wtedy uprzednie przedstawienie poczynionych nakładów jest jak najbardziej możliwe. Reasumując, zdaniem Sądu I instancji, brzmienie art. 77 ust. 4 u.g.n. wyłącza możliwość zaliczenia wartości nakładów ex post – po dokonaniu aktualizacji i wyliczenia nowej opłaty rocznej.

Jednocześnie wskazać należy, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 lutego 2013r., IV CSK 430/12), odwołując się do utrwalonej linii orzecniczej, wskazał, że zaliczenie nakładów poniesionych przez użytkownika wieczystego nieruchomości na budowę poszczególnych urządzeń infrastruktury technicznej lub też nakładów koniecznych może być realizowane wyłącznie przy aktualizacji opłaty. Ze względu na brak wiarygodności wzajemnej wykluczone jest odrębne, dokonane poza procedurą aktualizacji opłat, jednostronne oświadczenie użytkownika wieczystego o potrąceniu (art. 498 k.c.) wartości wymienionych nakładów (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r. V CSK 356/09, niepubl., teza: w świetle art. 77 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 ze zm.) wykluczone jest odrębne, dokonywane poza procedurą aktualizacji opłat, jednostronne oświadczenie użytkownika wieczystego o potrąceniu wartości nakładów poniesionych przez użytkownika wieczystego na infrastrukturę techniczną.

Mając na uwadze powyższy wyrok Sądu Najwyższego bezzasadne okazały się również zarzuty skarżącej dotyczące naruszenia art. 72 ust. 1 i ust. 5 pkt. 4 u.g.n. Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy w świetle tych przepisów wykluczone jest odrębne, dokonywane poza procedurą aktualizacji opłat, jednostronne oświadczenie użytkownika wieczystego o potrąceniu (w trybie art. 498 k.c.) wartości nakładów poniesionych przez użytkownika wieczystego na infrastrukturę techniczną; nie ma tu wiarygodności wzajemnej. Za takim stanowiskiem przemawia posłużenie się przez ustawodawcę w art. 77 ust. 4 u.g.n sformułowaniem „przy aktualizacji”, a także zaliczenia wartości nakładów, które nie zostały uwzględnione przy ostatniej aktualizacji (art. 77 ust. 5 u.g.n. Pojęcie aktualizacji jest pojęciem obejmującym okres od wypowiedzenia opłaty rocznej do ustalenia jej wysokości. Tym samym użytkownik wieczysty może w tym okresie domagać się ustalenia wartości i zaliczenia nakładów przez właściciela, a później przed samorządowym kolegium odwoławczym, czy w końcu przed sądem powszechnym. Nie ma przeszkód, aby użytkownik wieczysty złożył wniosek ze wskazaniem poniesionych nakładów w każdym czasie, jednak skuteczność uzyska on dopiero w chwili przystąpienia do aktualizacji opłaty.

Ponieważ powyższa sprawa toczyła się na skutek powództwa Gminy (...) o zapłatę a nie na skutek wniosku pozwanego o ustalenie wysokości opłaty rocznej Sąd nie był władny do rozstrzygnięcia w niniejszym postępowaniu o wysokości opłaty rocznej, która w wysokości określonej wyrokiem Sądu Rejonowego Szczecin Centrum z dnia 22 stycznia 2010 r. pozostaje aktualna. Z tym momentem została bowiem zakończona procedura aktualizacyjna, co uniemożliwia merytoryczne rozpoznanie wniosku o obniżenie wysokości opłaty rocznej o dokonane przez użytkownika wieczystego (pозwanego) nakładu, a następnie modyfikowanie wysokości opłaty przy uwzględnieniu wartości tych nakładów.

W konsekwencji powyższego ponieważ zaliczenie ewentualnych nakładów może być realizowane tylko przy aktualizacji opłaty uznaje się, że użytkownik wieczysty nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia wysokości nakładów na nieruchomości podlegających zaliczeniu na poczet różnicy opłaty za użytkowanie wieczyste (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2013 r., IV CSK 306/12 niepubl.).

W konsekwencji Sąd Okręgowy ocenił jako nieuzasadniony podniesiony przez pozwanego zarzut uchybienia procesowego w postaci naruszenia art. 217 § 1 k.p.c. art. 277 k.p.c. oraz art. 232 k.p.c. Ustalanie przy pomocy opinii biegłego sądowego wysokości nakładów było bowiem zbędne dla oceny zasadności powództwa (art. 217 § 2 k.p.c.) i nie mogło wpłynąć na treść orzeczenia.

Niezależnie od tego należy wskazać, że strona pozwana nie zgłosiła w stosownym czasie zastrzeżeń w trybie art. 162 k.p.c. po oddaleniu przedmiotowych wniosków przez Sąd Rejonowy i obecnie nie przysługuje jej prawo do ewentualnego powoływania się na tego rodzaju zarzuty.

W dalszej kolejności odnosząc się do drugiej z wierzytelności, której dotyczył zarzut potrącenia wskazać należy, że Sąd pierwszej instancji prawidłowo podniósł, że oświadczenie o potrąceniu zawarte w sprzeciwie i późniejszych pismach pozwanej nie spełnia wymogów art. 498 k.p.c. i art. 499 k.p.c.

Skuteczność i ważność potrącenia zależy od kilku elementów, w ramach których należy odróżnić zaistnienie przesłanek do potrącenia (określonych w art. 498 § 1 k.c.) od prawidłowości oświadczenia o potrąceniu (co do formy, treści, uprawnienia osoby składającej oświadczenie i właściwego adresata) oraz od skutków oświadczenia o potrąceniu (art. 498 § 2 k.c. i art. 499 zdanie drugie k.c.), gdyż skarżący zdaje się traktować te kwestie zamiennie.

Żeby możliwe było złożenie skutecznie oświadczenia o potrąceniu to wierzytelności muszą spełniać określone wymogi wskazane w art. 498 § 1 k.c. (wzajemność, jednorodność, wymagalność oraz zaskarżalność). W pewnych sytuacjach również doręczenie wezwania do zapłaty jest niezbędnym. Dopiero gdy wierzytelność przedstawiana do potrącenia jest wymagalna oświadczenie o potrąceniu wywoła skutek w postaci umorzenia wierzytelności.

Jak wskazuje się w doktrynie i orzecznictwie wymagalność jest stanem, w którym wierzyciel ma prawną możliwość zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności, a dłużnik jest zobowiązany spełnić świadczenie. W przypadku wierzytelności termin wymagalności w zasadzie pokrywa się z terminem spełnienia świadczenia. Roszczenia mogą stać się wymagalne w dniu oznaczonym w umowie, w przepisach, albo wynikać z natury zobowiązania. Natomiast występują też tzw. zobowiązania bezterminowe (przy których termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania), które stają się wymagalne dopiero po podjęciu przez wierzyciela określonej czynności – właśnie wezwania dłużnika do spełnienia świadczenia (art. 455 k.c.).

W przypadku wierzytelności przedstawionej do potrącenia w niniejszym przypadku odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez podjęcie uchwały przez Radę Miasta trudno wyeksponowane przez pozwaną oświadczenie postrzegać jako zgłoszenie do potrącenia skonkretyzowanej co do wielkości oraz źródła wierzytelności. Należy zważyć, że pozwana wbrew zasadzie wyrażonej w art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. nie wykazała w dostateczny sposób istnienia i wysokości swojej wierzytelności, a w konsekwencji zarzut potrącenia we wskazanym przez pozwaną zakresie nie zasługiwał na uwzględnienie. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2010 r. I CSK 544/09 przedstawiona do potrącenia wierzytelność dłużnika musi być jednoznacznie skonkretyzowana co do wysokości i źródła powstania, w sposób zezwalający na ustalenie, które z przysługujących uprawnień realizuje.

W dalszej kolejności należy wskazać, iż od potrącenia jako czynności materialnoprawnej, odróżnić należy zarzut potrącenia będący czynnością procesową. Oświadczenie o potrąceniu, o którym mowa w art. 499 k.c. jest czynnością materialnoprawną powodującą – w razie wystąpienia przesłanek określonych w art. 498 § 1 k.c. – odpowiednie umorzenie wzajemnych wierzytelności, natomiast zarzut potrącenia jest czynnością procesową, polegającą na żądaniu oddalenia powództwa w całości lub w części z powołaniem się na okoliczność, że roszczenie wygasło wskutek

potrącenia. To oświadczenie o potrąceniu stanowi zatem materialną podstawę zarzutu potrącenia (vide: wyrok SN z dnia 7.11.2008r. II CSK 243/08 oraz wyrok SA w Łodzi z dnia 11.01.2013r. I ACa 1004/12).

Stąd też brak podstaw dla utożsamienia oświadczenia o potrąceniu w sensie materialnoprawnym z zarzutem potrącenia w sensie procesowym, stąd też brak podstaw dla podzielenia zarzutu apelacji naruszenia art. 499 k.c.

W sprawie nie było sporu co do tego, że pozwana podniosła zarzut potrącenia dopiero w sprzeciwie od nakazu zapłaty, przy czym należało uznać, że z procesowym zarzutem potrącenia pozwana złożyła jednocześnie oświadczenie o potrąceniu. Do potrącenia pozwana przedstawiła przy tym wierzytelność nie wskazując konkretnej kwoty należnej jej tytułem odszkodowania.

W tym miejscu należy zauważyć, że procesowy zarzut potrącenia jest niewątpliwie związany z potrąceniem w sensie materialnoprawnym, bowiem bez dokonania potrącenia jest on nieskuteczny. W związku z tym, jeśli dojdzie do procesu o roszczenie wierzyciela wzajemnego, obrona pozwanego polega nie na zgłoszeniu zarzutu potrącenia, lecz na podniesieniu zarzutu nieistnienia roszczenia powoda ze względu na umorzenie wierzytelności poza procesem. Zarówno wtedy, gdy oświadczenie o potrąceniu zostało złożone poza procesem, jak i wtedy, gdy złożono je łącznie z zarzutem zwykłym lub ewentualnym w procesie, skuteczność zarzutu potrącenia jako czynności procesowej jest zależna od skuteczności samego – potrącenia, jako czynności materialnoprawnej. Należało zatem ocenić, czy oświadczenie o potrąceniu złożone przez pozwanego w sprzeciwie od nakazu zapłaty było skuteczne i spowodowało wzajemne umorzenie wierzytelności stron. Sąd Okręgowy podziela w tym miejscu stanowisko Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, wyrażone w wyroku z dn. 13.10.2005 r. (I ACa 324/05, OSA 2006/7/22), że wobec doniosłości skutków potrącenia, należy wykluczyć możliwość składania oświadczeń o potrąceniu w sposób dorozumiany.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane są poglądy, z których wynika, że ocena skuteczności zarzutu potrącenia złożonego w procesie nie jest jednolita, lecz pozostaje uzależniona od tego, od której ze stron oświadczenie to pochodzi. W wyroku z dnia 4 lutego 2004 r. (I CK 181/03 – LEX nr 163977) Sąd Najwyższy wskazał, że wprawdzie przewidziany w art.91 k.c. zakres umocowania pełnomocnika procesowego nie uprawnia go do złożenia materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu, jednak ze względu na założenie działania mocodawcy ukierunkowanego na wygranie procesu, racjonalne jest założenie, iż zakresem umocowania strona objęła także złożenie w jej imieniu określonego oświadczenia woli, niezbędnego dla obrony jej praw w procesie. Uzasadnieniem dla takiego poglądu jest domniemanie celowego działania pełnomocnika, reprezentującego i chroniącego interes swojego mocodawcy. W ślad za tym domniemaniem przyjmuje się, że tego rodzaju zarzut, mimo charakteru i skutku materialnoprawnego, do jakiego zmierza, jest w istocie konsekwencją podjęcia przez pozwanego celowej obrony przed dochodzonym wobec niego roszczeniem, wobec czego należy założyć, że udzielając pełnomocnictwa procesowego w takim właśnie celu mocodawca godzi się i akceptuje również i tego rodzaju działanie swojego pełnomocnika. Jeśli nie zostanie ono odwołane do zakończenia procesu – można zasadnie przyjąć, że zostało skutecznie złożone w ramach racjonalnie prowadzonej obrony.

Odmienne natomiast kształtują się wymogi skuteczności złożenia oświadczenia o potrąceniu, gdy chodzi o adresata takiego oświadczenia. W tym względzie Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że dla skuteczności oświadczenia o potrąceniu, złożonego w procesie, ale i poza nim, ze względu na obowiązującą teorię oświadczeń woli, uzależniającą powstanie prawem przewidzianego skutku prawnokształtującego danego oświadczenia woli od jego dojścia do adresata (art.61 § 1 k.c.), konieczne jest dostarczenie takiego aktu woli strony składającej oświadczenie do strony będącej jego adresatem, a nie – jedynie do wiadomości jej pełnomocnika procesowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2013 r., w sprawie II CSK 476/12 – LEX nr 1314394 i przedstawione tam motywy). Jeśli zatem pełnomocnik pozwanego składa w procesie, w ramach obrony przed roszczeniem powoda, oświadczenie o potrąceniu, to przewidziany w art.498 § 2 k.c. skutek wzajemnego umorzenia obu wierzytelności wystąpi z chwilą wystąpienia podstaw faktycznych do przyjęcia, że oświadczenie takie dotarło do strony, wobec której zostało ono skierowane.

Z sytuacją taką mamy do czynienia w niniejszym procesie. Oświadczenie o potrąceniu złożone zostało przez ogólnie umocowanego pozwaną w sprzeciwie od nakazu zapłaty doręczonym pełnomocnikowi powódki. Jak wynika nadto z

akt sprawy oświadczenie o potrąceniu zawarte w sprzeciwie od nakazu zapłaty zostało złożone, jak to sama zresztą wskazuje pozwana w zarzutach apelacyjnych - na piśmie skierowanym do Sądu – a zatem nie zostało złożone do adresata tego oświadczenia.

Jak wynika więc z powyższego, niewątpliwie pełnomocnik strony powodowej nie był uprawniony do przyjęcia oświadczenia o potrąceniu. Niniejsze nie wynikało bowiem z udzielonego mu pełnomocnictwa. Analiza dokumentacji znajdującej się w aktach sprawy obliżowała Sąd Okręgowy do ustalenia, iż sprzeciw został doręczony już pełnomocnikowi powódki, a nie stronie.

Tym samym więc skoro z art. 499 k.c. wynika, iż potrącenie dokonywa się przez oświadczenie złożone drugiej stronie i oświadczenie to ma charakter prawnokształtujący, gdyż bez niego – mimo współzaistnienia ustawowych przesłanek potrącenia (art. 498 § 1 k.c.) – nie dojdzie do wzajemnego umorzenia wierzytelności (tak również wyrok SA we Wrocławiu z dnia 27.11.2012r. sygn. I ACa 1184/12); brak podstaw również z tych przyczyn dla przyjęcia złożenia oświadczenia o potrąceniu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy przyjął, iż wobec braku oświadczenia o potrąceniu zarzut potrącenia zgłoszony w procesie nie był skuteczny, co czyniło zbędnym badanie przez Sąd Rejonowy zasadności bądź nie wierzytelności pozwanego.

Z powyższych przyczyn oddalono apelację na zasadzie art. 385 k.p.c.

O kosztach apelacji orzeczono na zasadzie art. 108 § 2 k.p.c. i 98 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności stron za wynik postępowania, zasądzając od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1.200 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym na podstawie § 12 ust 1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.